

Most of this article has been published in "Transpaerant" a magazine of LOBO, who is an organised interest and lobby group in favour of other than state schools and home education in the Netherlands, 2005, 3, p 10:12.
Translation into Swedish: Dorit Spray

Foto: Merlin Daleman,
www.merlindaleman.com

Om författaren

Simone de Hoogh har sedan 1999 **hemundervisat** sin dotter Noah, 12 år och sin son Jorman, 11 år, tillsammans med sin make Nic van Grunsven. Hon började med detta i Frankrike, fortsatte i Nederländerna och nu i Sverige.

Hon förenar hemundervisning med utbildning: "**Specialist in Gifted Education**" vid "the Center for the Study of Giftedness" (CBO)

<http://www.socsci.ru.nl/psy/cbo/> vid Radboud University Nijmegen i

Nederländerna (a European study approved by the European Council of High-Ability (ECHA)). Hennes avhandling har titeln "**Home-education a real option for high-ability children?**".

Hon var med att grunda och var flera år aktiv i **De LevenderwijsClub Nederland**, en holländsk organisation för hemundervisning www.levenderwijs.nl

Simone de Hoogh är **instruktör och rådgivare** för hemundervisande föräldrar och deras barn och föräldrar med högbegåvade barn, skriver **artiklar** och ger **föreläsningar** om ämnet hemundervisning i allmänhet, begåvning och begåvade barn med inlärningssvårigheter och kombinationer. Simone de Hoogh och hennes familj

bor nu i Sverige i en liten by omgiven av vacker natur där flera hemundervisande familjer bor självständigt inom promenadavstånd från varandra. Barnen utvecklas tillsammans i denna inspirerande miljö. Alla föräldrar med sina olika förmågor, färdigheter och kunskaper är tillgängliga för en **Informal Learning-process**¹ av alla barn. Dessutom tar föräldrarna hand om flera aktiviteter för barnen. På detta sätt formar de hemundervisande familjerna tillsammans en **Learning Community**².

HEMUNDERVISNING:

ETT LYCKAT UNDERVISNINGSEXPERIMENT?

De senaste åren har antalet hemundervisade barn ökat i många länder. Hemundervisning är mest känt som ett fenomen i de anglosaxiska länderna. I USA uppskattar man att mellan 1,1 och 2,1 miljoner³ barn hemundervisades under skolåret 2002–2003. Det betyder att antalet hemundervisade barn i USA har ökat med 500% sedan 1990-1991. Ökningen per år ligger mellan 7% och 14% (Ray, 2004b, s. 8). I Storbritannien är minst 100.000 barn hemundervisade⁴. Även i många andra europeiska länder har hemundervisningen de senaste åren ökat. I Flandern, som språkligt är den holländska delen av Belgien blev 180 barn hemundervisade under 2001, tre år senare hade den siffran fördubblats. I Norge blev 50 barn hemundervisade år 1996, år 2001 hade antalet ökat till 500 barn (Sperling, 2005). I Frankrike hemundervisas 10.000 barn. Trots att hemundervisning är officiellt förbjuden i Nederländerna fanns det 250 barn som hemundervisades år 2001. Madam Winkels, föreståndare för LOBO i Nederländerna, talade år 2005 om cirka 3.000 barn i Nederländerna som står utanför det traditionella skolsystemet⁵.

I Nederländerna väcker ämnet hemundervisning många frågor på grund av att det är ett relativt okänt fenomen för den breda allmänheten. Vilka är då resultaten av hemundervisning? Jag ska i denna artikel redogöra för det.

¹ **Informal Learning**, kallades så av Thomas (1998), där den informella konversationen mellan vuxna och barn, i vilken den vuxne tar barnet på allvar, är central i barnets intellektuella utveckling.

² **Learning Community**, kallades så av Miller (2000), som beskriver bland andra; Homeschool Learning Clubs: Model Grassroots Learning Organisations.

³ National Centre for Education Statistics, US Department of Education, "1.1 million Home schooled Students in the United States in 2003", Issue Brief July 2004.

⁴ J. Russell, "When Parents are a child's best teacher", in The New Statesman 10 January 2005.

⁵ Madam Winkels är chef för LOBO (Landelijke Oudervereniging Bijzonder Onderwijs op algemene grondslag - www.lobonl.nl). I ett telefonsamtal (2005-06-10) berättade Madam Winkels att det i Nederländerna finns ca. 3.000 barn som befinner sig utanför den vanliga skolan. Dessa inbegriper ca 1.700 barn som blir hemundervisade genom Wereldschool (www.wereldschool.nl), ett okänt antal barn som hemundervisas på andra sätt (eftersom de inte registreras på något sätt), och ett okänt antal barn som tas ur tvångsundervisningen av olika anledningar, såsom att barnen inte kan uppehållas i skolan, utlandsresor mm.

Föräldrar väljer hemundervisning av många olika anledningar (www.levenderwijs.nl). Missnöje med det vanliga skolsystemet eller att föräldrarna har en annan livsfilosofi än den som skolan förmedlar, kan vara några av orsakerna. En annan anledning till att man väljer att hemundervisa kan vara att den obligatoriska och gängse skolformen kan stå i vägen för utvecklingen hos många barn. En del barn får beteendestörningar och perceptionsproblem på grund av skolgången (Sperling, 2005). Hemundervisning tillåter en helt individanpassad undervisning. En annan anledning till föräldrarnas val kan vara att man vill bespara sitt barn önskad gruppåverkan, mobbning eller våld i skolan.

Bättre resultat

För många är det ofattbart att när ansvaret för utbildningen överlämnas till föräldrarna eller barnen själva uppnås bättre resultat än inom det vanliga skolsystemet. Många ser skolan som en garant för barnets sunda intellektuella utveckling. Ändå bekräftar forskningsresultat att hemundervisade barn uppnår genomsnittligt högre resultat jämfört med jämnåriga barn i skolan. Detta oavsett vilken undervisningsplan eller metod man följer (ACTP, 1997-2001; Calvery et al., 1992; Galloway, 1995; Ray, 1994; Ray, 1997; Rothermel, 2002; Rudner, 1999; Sutton & Oliveira, 1995). Det är bara i en enda forskningsrapport (Tipton, 1990) där hemundervisade barn varken visar högre eller lägre resultat jämfört med skolbarn.

Några forskare fann även att de hemundervisade barnens försprång var förhållandevis stort. En sexåring låg kunskapsmässigt ett år före en 6-åring i skolan. Detta försprång ökade under skolåren så att det vid fjorton års ålder innebar ett försprång på fyra år. Det betyder att en hemundervisad 14-åring kan jämföras med en 18-åring som går i skolan (Ray, 1994, Ray 1997; Rothermel, 2002; Rudner, 1999).

Även efter högstadiet fortsätter hemundervisade barn att prestera bättre än barn som går i skolan. Hemundervisade har också lättare att anpassa sig till högskolan än barn som går i vanlig skola (Lattibeaudiere, 2000). För några år sen upptäckte högskolorna i USA att hemundervisade barn uppnådde bättre akademiska resultat och var mer motiverade i sina studier än barn från skolan.⁶ Många universitet, bland annat Harvard och Yale har därför särskilt visat sig vara intresserade av studenter som hemundervisats. En tjänsteman vid antagningen hos Stanford-universitetet säger:

"Den utmärkande faktorn (vid antagning) är intellektuell vitalitet. Dessa (hemundervisade) barn har det." (Sperling, 2005)

I Nederländerna tar de flesta hemundervisade eleverna på högstadienivå antingen den statliga examen för att komma in på universitet, eller går ett år i förberedande universitetsstudier för att sedan gå in det vanliga systemet, eller väljer att studera utomlands.

Goda sociala förmågor

Hemundervisade barn visar sig på intet sätt ha sämre sociala förmågor än barn i skolan. Flera forskare visar att hemundervisade barn i genomsnitt är mer socialt begåvade och mogna (Smedley, 1992). Som vuxna upplever de sig mer aktiva i det sociala livet än i jämförelsegruppen som gått i skolan (Ray, 2004b). Att de är nöjda med sina föräldrars val att ge dem hemundervisning visar sig genom att 74% av dem väljer att i sin tur hemundervisa sina egna barn (Ray, 2004b). Hemundervisade barn känner sig inlemmade i sin omgivning och i samhället i stort genom egna intressen, allteftersom de har möjlighet att utveckla dem. De har oftast ett starkt intresse för det mesta omkring dem, från teknik till historia. Genom att de ofta har kommit i kontakt med människor från andra kulturer och annan social bakgrund än de själva, möter de många olika förhållningssätt. Hemundervisning förekommer i alla socialgrupper, inkomst kategorier, kulturer och trosföreställningar (Fortune-Wood 2004).

⁶ R. Winters, "From Home to Harvard: Homeschooled kids have earned a college of their own – and admission to elite, traditional campuses", Time Magazine 11 September 2000, p. 55.

⁷ C. McCusker, "Homeschoolers Arrive on Campus", Insight on the News 19 August 2002.

Skolans roll är överskattad när det gäller barnets sociala och känslomässiga utveckling. Blok sammanfattar i sin artikel "Är skolan verkligen så viktig för den sociala och känslomässiga utvecklingen":

Det är kanske inte så tydligt att alla barn socialt och känslomässigt vinner på att gå i skolan (Blok, 2004, p. 32).

Realistisk och positiv självbild

Forskningen visar också att hemundervisade barn utvecklar en mer positiv självbild än de barn som går i skolan (Taylor, 1986). I utvecklingspsykologin ses en stabil anknytning till föräldrarna vara det viktigaste för barnets utveckling och anpassningsförmåga. En stabil anknytning möjliggör för barnen att använda sina föräldrar som en trygg bas utifrån vilken de utforskar världen. Det är ingen garanti för mental hälsa, men det är en skyddande faktor under tider av svårigheter (Mönks & Knoers, 2004). Hemundervisning är inget märkvärdigare än att utifrån en trygg bas av tillgiven anknytning till sina föräldrar, som barn och senare som ungdom, utforska världen. Med hänsyn till de starka band som hemundervisade barn och vuxna vittnat om (Ray, 2004a), verkar det som om hemundervisande familjer har uppnått stabila anknytningar inom familjen. Hemundervisning ger föräldrar möjlighet att tillgodose de intellektuella och sociala behov som barnet har, eftersom det finns tid att umgås med inspirerande människor från alla åldersgrupper. Hemundervisade barn har som exempel och förebilder ofta vuxna istället för enbart jämnåriga. Hemundervisade barn umgås med andra av egen vilja. Undervisningen stämmer överens med de normer och värderingar som familjen har. Barnet slipper oönskad grupp-påverkan och känner sig inte splittrat mellan familjens värld och skolkamraternas värld. Familjens och barnets sociala värld stämmer bättre överens. Hemundervisade barn kan utvecklas fritt, utan att behöva ödsla kraft på gängse gruppnormer vad gäller sexualitet, alkohol, rökning, mode etc (www.freedom-in-education.co.uk, Ray 2004b). Hemundervisade barn slipper att alltid jämföras med jämnåriga vilket gör att de lättare kan vara just sig själva. De respekteras för de individer de är och respekterar därför andra.

Ytterligare fördelar

Utöver de goda akademiska och sociala resultaten i hemundervisning, har det visat sig att det i praktiken finns ytterligare oväntade fördelar. Efter skolan uppnår elever som yrkesverksamma oftast ungefär samma inkomst och utbildningsnivå som sina föräldrar. Ytterst sällan når eleven högre. Föräldrarnas utbildningsnivå påverkar barnets skolkarriär ännu mer (Verloop & Lowyck, 2003, p.177). I hemundervisning däremot, uppnår elever mer än genomsnittliga resultat oavsett föräldrarnas utbildningsnivå eller sociala ställning. Forskning under lång tid i Storbritannien visar att barn från arbetarklass som fick hemundervisning till och med presterade bättre än barn från medelklassfamiljer som gick i vanlig skola, och att det hos hemundervisade inte fanns skillnader i examensresultaten med avseende på kön (Rothermel, 2002). Utifrån denna forskning dras också slutsatsen att det inte gör någon skillnad om den undervisande föräldern har lärarutbildning eller inte. Det som är avgörande för goda studieresultat är istället den mer effektiva enskilda undervisningen, och att man undervisas av motiverade föräldrar. Inom hemundervisning har därför föräldrarnas utbildningsnivå eller sociala ställning ingen påverkan på barnens prestationsförmåga.

Andra och tredje generationen av missgynnade grupper i USA väljer i allt högre grad att hemundervisa för att förhindra att deras barn kommer i kontakt med droger och kriminalitet och för att kunna uppnå högre studieresultat. Det förefaller som om skolorna har sämre möjligheter att kompensera för detta, än vad hemundervisande föräldrar har. Arbetarklassens barn uppnår högre resultat i hemundervisning än i det vanliga skolsystemet (Basham, 2001; Blok, 2002; Ray 1997, 2004a; Rothermel, 2002)

Inlärningsproblem och beteendestörningar

En ytterligare fördel med hemundervisning är, i min och många andra föräldrars erfarenhet, att det är ett enastående alternativ för barn med "speciella behov", avvikande inläring, eller beteende. När ett barn inte hänger med i klassen söker man en orsak till det. Man definierar oftast en orsak utifrån flera faktorer. Den mest signifikanta orsaken är vägledande för skolan att kunna sätta in passande behandlingsmetod. Behandlingsmetoderna fokuserar på att barnet ska kunna följa med i klassen.

Det är svårt att definiera beteendeproblem – barn har det problem som en specialist säger att det har (Mönks & Knoers 2004). Ett livligt barn som under lektionen inte kan sitta stilla och hålla tyst riskerar lätt att bli stämplat som hyperaktivt. Självklart är detta beteende väldigt störande i ett klassrum.

Barnets temperament stämmer kanske inte med att sitta stilla och koncentrera sig en längre tid på en uppgift. Kanske barnet känner sig väldigt uttråkat eller kanske är det inte moget för att sitta stilla och lära? Frågan uppstår: Är det ett personlighetsdrag eller framkallar skolmiljön detta beteende? I hemundervisning är hennes beteende inte längre något problem, eftersom gruppens storlek och krav på läraren inte längre har någon betydelse. Inlärningsvårigheter och beteendeproblem är ofta skolrelaterade (Armstrong, 2000, p.7). Det är därför inte överraskande att beteendeproblem uppstår mer sällan hos hemundervisade barn (Shyers, 1992).

Inom skolan är den mest effektiva metoden att närma sig inlärningsproblem enskild undervisning (Woolfolk, 2004, p. 126). Inlärningsproblem och beteendestörningar försvinner ofta i hemundervisning, om man inte jobbar för strikt med en påtvingad och fix läroplan, förmodligen tack vare enskild undervisning och individualiserad läroplan.

Sudbury Valley School i Massachusetts i U.S.A. arbetar sedan 1986 med principen att varje barn bestämmer när det är redo att lära, baserat på den inneboende motivationen hos varje barn. Här får barn från 4 till 19 år upptäcka världen fritt i sin egen takt och på sitt egna unika sätt.⁸

Mimsy Sadowsky, en av grundarna av Sudbury Valley School:

"De lär sig läsa i sin egen takt och när de känner behovet," sa hon. "Ingen har någonsin lämnat skolan utan att kunna läsa, fast vi har haft några som inte lärde sig innan de var nio eller tio. Även om vi statistiskt borde haft våra 10% potentiella dyslektiker, har det aldrig funnits en enda dyslektisk elev på Sudbury Valley". (Hannam, 1996)

Greenberg bekräftar 2003 att det ännu inte har förekommit ett enda fall av dyslexi på Sudbury Valley School.

Dessa fakta bekräftar tanken att inlärnings- och beteendeproblem ofta uppstår för att ämnesstoff erbjuds vid fel tidpunkt eller på ett felaktigt sätt, i en för barnet otrygg miljö (Armstrong, 2000, p. 13; Meighan, 2001; Holt & Farenga, 2003 p.167). Hemundervisning är speciellt lämplig för barn med inlärningsproblem, ADD (Attention Deficit Disorder), ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder), barn som är autistiska eller oförklarligt långsamma i skolan, barn med kroniska åkommor, fysiska begränsningar eller handikapp. Läroplan anpassad för individen, flexibilitet, enskild undervisning, och faktumet att hemundervisning är väldigt tidsbesparande, gör den till ett överlägset alternativ för barn med speciella behov. Forskning stöder denna övertygelse (Ray, 2004b, p.11).

Hög- eller annorlunda begåvning

Många föräldrar med hög- eller annorlunda begåvade barn har funnit att hemundervisning är en förträfflig undervisningsform.

---

⁸ <http://www.sudval.org/>

Om föräldrar till högbegåvade barn inte är nöjda med skolundervisningen söker man passande alternativ som hemundervisning (Karnes & Marquardt, 2003, s.601). Tillgång till internet öppnar dörrar också inom hemundervisning till all slags önskvärd kunskap. Högbegåvade barn kan koncentrera sig på speciella ämnen utan att tvingas stanna upp var femtionde minut och gå till en annan lektion, eller begränsa sig till nivån i läroboken eller studieplanen (Gallagher, 2003, p.18).

Hemundervisning gör det möjligt att individanpassa undervisningen på det sätt forskningen funnit är lämpligt för högbegåvade barn. Hemundervisning ger alla barn med hög eller annorlunda begåvning en möjlighet att utvecklas på ett sätt som är i samklang med sina unika behov (Rivero, 2002, p.182-184). Det högbegåvade barnet kan snabbt bli kompetent i baskunskaperna och sedan accelerera, med instruktioner från specialistlärare eller mentorer inom valfri begåvning eller intresseområde, såsom naturkunskap, historia, konst, geografi eller musik (Ray, 2004b, p. 12). Dessutom är hemundervisade högbegåvade barn med inlärningsproblem (Twice-Exceptionals, "dubbelt-ovanliga") självsäkra elever som har utvecklat akademiska färdigheter i mycket ojämn takt, men som vanligtvis har uppnått akademisk färdighet i gymnasieålder (Ensign, 2000, p.157).

Slutsats

Forskningen har entydigt påvisat effektiviteten med hemundervisning:

Föräldrar och vårdnadshavare som väljer hemundervisning skapar en miljö där barnet kan utveckla sina sociala och intellektuella förmågor oberoende av föräldrarnas utbildningsnivå eller sociala ställning.

Om föräldrar väljer hemundervisning är de kapabla att undervisa sina barn med bättre resultat än skolan, både inom kognitiva och sociala områden. Hemundervisning visar sig vara en mer än tillfredsställande undervisningsform, både kognitivt och socialt (Basham, 2001; Bester, 2002; Blok, 2002; Ray, 1997, 2004a; Rothermel, 2002; Rudner, 1999; Thomas, 1998; Wakelkamp, 1996).

"Hemundervisning är kanske det största, mest lyckade undervisningsexperimentet de senaste tjugo åren".⁹ Daniel Pink

REFERENSER

- Armstrong, T. (2000). *In their Own Way. Discovering and encouraging your child's multiple intelligences*. New York: Tarcher/Putman. ISBN 1-58542-051-4
- Basham, P. (2001). *Home Schooling: From the Extreme to the Mainstream*. Toronto: The Fraser Institute.
- Bester, D. (2002). *Die effek van tuisskooling op die sosiale ontwikkeling en akademiese prestasie van die pre-adolescent*. Afstudeerscriptie aan die univeriteit van Suid-Afrika.
- Blok, H. (2002). *De effectiviteit van Thuisonderwijs: een overzicht van onderzoeksresultaten*. Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, jaargang 14, nr. 4, 151-163.
<http://www.sco-kohnstamminstituut.uva.nl/pdf/effectiviteit.pdf>
- Blok, H. (2004). *Is school echt zo belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling?* JSW, jaargang 89, nr. 1, p 29-32.
- Ensign, J. (2000). *Defying the Stereotypes of Special Education: Homeschool Students*. Peabody Journal of Education, Volume 75, number 1 & 2, 2000 *The home Education Movement in Context, Practise, and Theory*.
- Fortune-Wood, M. (2004). *Personalised Education Now Research into Home-based Education. Results of questionnaire 1*. Print personally handed over at the Hefses 2004.

---

⁹ Dhr. D. H. Pink in Ode nr. 48 (NI)

- Gallagher, (2003). *Issues and challenges in the Education of Gifted Children (Chapter 2)*. In Colangelo, N. & Davis, G. A. edited by (2003). *Handbook of Gifted Education (3rd ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Greenberg, D. (2003). *De vrijheid van de Sudbury Valley School*. The Netherlands: Astarte
- Hannam, D. (1996). *OK You're Certified!* Education Now News and review, 11, Spring 1996
- Holt, J. & Farenga, F. (2003). *Teach your own, The John Holt book of Home-schooling*. Cambridge, U.S.: Da Capo Press
- Karnes, F. A. & Marquardt, R. G. (2003) *Gifted Education and Legal Issues: Procedures and Recent Decisions (Chapter 46)*. In Colangelo, N. & Davis, G. A. edited by (2003). *Handbook of Gifted Education (3rd ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lattibeaudiere, V. H. (2000). *An Exploratory study of the transition and adjustment of former home-schooled students to college life*. Ph.D. dissertation, University of Tennessee. [UMI AAI9973466]
- Meighan, R. (2001). *Natural Learning and the Natural Curriculum*. Nottingham GB: Educational Heretics Press
- Miller, R. (Eds.) (2000). *Creating Learning Communities, Models, Resources, and New Ways of Thinking About Teaching and Learning*. Brandon, GB: The Foundation for Educational Renewal.
- Mönks, F. J. & Knoers, A. M. P. (2004). *Ontwikkelingspsychologie, inleiding tot de verschillende deelgebieden*. Assen: Koninklijke van Gorcum
- Ray, B. D. (1997). *Strengths of their own- Home schoolers across America: Academic achievement, family characteristics and longitudinal traits*. Salem, OR: National Home Education Research Institute.
- Ray, B. D. (2004a). *Home educated and now adults. Their community and civic involvement, views about homeschooling, and other traits*. Oregon: NHERI-Publications.
- Ray, B. D. (2004b). *Worldwide Guide to Homeschooling, the benefits of home school*. Nashville, Tennessee: Broadman and Holman Publishers
- Rivero, L. (2002). *Creative Home schooling for gifted children. A resource guide*. U.S., Scottsdale: Great potential Press.
- Rothermel, P. J. (2002). *Home-Education: Aims, Practices and Outcomes*. Working Draft. Presented at the BERA Annual Conference, Exeter, 2002.
- Rudner, L.M. (1999). *Scholastic achievement and demographic characteristics of home school students in 1998*. Education Policy Analysis Archives, 7(8). <http://epaa.asu.edu/epaa>
- Shyers, L. 1992). *Comparison of social adjustment between home and traditionally schooled students*. Ph.D. dissertation, University of Florida. [UMI DA8624219]
- Smedley, T. C. (1992). *Socialization of home schooled children: A communication approach*. Unpublished Master of Science thesis. Radford, VA: Radford University.
- Sperling, J. (2005). *Thuisonderwijs in Nederland: een buitenbeentje in Europa*. NL: School en Wet, april 2005, p. 9-12
- Taylor, J. (1986). *Self-concept in home schooling children*. Ann Arbor, MI: University Microfilms International.
- Thomas, A. (1998). *Educating children at home*. London, New York: Continuum.
- Verloop, N. & Lowyck, J. (Eds) (2003). *Onderwijskunde*. NL: Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff
- Wakelkamp, A. H. N. (1996). *Een ongehoorde keuze: Huisonderwijs als alternatief naast Schoolonderwijs*. Afstudeerscriptie Hogeschool Arnhem Nijmegen.
- Woolfolk, A. (2004). *Educational Psychology*. Boston, U.S.: Allyn and Bacon.